

Samsun İlinde Kadın Çiftçilerin Kooperatifleşmeye Karşı Tutumları

Esin HAZNECİ

Öğr. Gör.
esin.hazneci@omu.edu.tr

Kerem HAZNECİ

Öğr. Gör.
kerem.hazneci@omu.edu.tr

Bakiye KILIÇ

Araş. Gör.
bakiye.kilic@omu.edu.tr

Vedat CEYHAN

Prof. Dr.
vceyhan@omu.edu.tr

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Samsun

Özet

Samsun ili Bafra ve Çarşamba ilçesinde kadın çiftçilerin kooperatifleşmeye karşı tutumlarının belirlenmesi, kooperatiflere katılımını artırmak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple çalışmanın temel amacı kadınların kooperatifleşmeye karşı tutumlarının ortaya çıkarılması ve kooperatiflere katılmada hangi faktörlerin etkili olduğunun belirlenmesidir. Araştırmanın ana materyalini Samsun ili Bafra ve Çarşamba ilçelerinde yaşayan çiftçiler arasından Basit Tesadüfi Örneklem yöntemiyle seçilen 50 kadın çiftçiden anket yoluyla elde edilen veriler oluşturmaktadır. Araştırmada tanımlayıcı istatistikler, T testi ve ki-kare analizleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, kadın çiftçilerin %6'sının kooperatife ortak olduğunu göstermiştir. İncelenen kadınların yaklaşık %39'u kooperatifi saman, gübre ve naylon satan yer, %30'u para çekilen yer olarak tanımlamaktadır. Ankete katılan kadınların %66'sı, daha çok erkeklerin baskısından kurtulmak ve kadınların tarımsal çalışmadaki etkinliğini artırmak amacıyla kooperatif kurma fikrine katılırken; %26'sı bu işi erkeklerin bildiğini ve erkeklerin kendilerine kızacağını düşündükleri için bu fikre katılmamaktadır. Kadınların %8'i ise kararsız olduklarını belirtmiştir. İnceleme alanında yürütülen kooperatif ile ilgili yayım ve eğitim çalışmalarının etkinleştirilmesi, kadın çiftçilerin kooperatife karşı olumlu tutum oluşturmada yararlı olabilecektir. Kadın çiftçilerin kooperatifleşmesinde önemli bir engel olmaktan çıkarılması için, erkeklerin hedef kitle olduğu özel eğitim çalışmaları yürütülmelidir.

Anahtar Kelimeler: Kooperatifçilik, kırsal kadın, Samsun

Attitudes of Women Farmers Toward Cooperation in Samsun

Abstract

Determining the attitudes of women farmers toward cooperation in Çarşamba and Bafra districts of Samsun province is vital for increasing women participation to cooperatives. The purposes of the study were, therefore, (i) to explore attitudes of women farmers toward cooperation and (ii) to investigate the factors affected the participation of women to cooperatives. The research data were collected from randomly selected 50 women farmers by using well structured questionnaire. Descriptive statistics, T test and chi-square analyses were used in the study. Research results showed that 6% of the sample women farmers were member of cooperatives. Approximately 39% of the women farmers defined the cooperatives as input procurement place, while 30% of them considered cooperatives as money source. 66% of the women farmers supported the idea of establishing cooperatives in order to reduce power of the men and increase women participation. The ratio of negative attitude was 26% due to pressure of men while that of indifference was 8%. Increasing the efficiency of extension activities and farmers education about cooperatives in the research area may be beneficial when constructing the positive attitude toward cooperation. Special education programs oriented to men should be organized for enhancing the women participation to cooperatives.

Key words: Cooperative, rural women, Samsun

1.Giriş

Tarım işletmelerinin çoğunluğunun küçük işletmelerden oluştuğu Türkiye'de bu işletmelerin ekonomik ve sosyal yönlerden kalkındırılmasını sağlamak için en önemli araçların başında tarım kooperatifleri gelmektedir. Türkiye'de istihdama katılan kadınların %48'i tarım sektöründe çalışmaktadır (TÜİK, 2011). Tarım sektöründe çalışan kadınların başlıca sorunlarından biri kooperatifleşme sürecine katılmamalarıdır. Kadın emeğinin ekonomide görünür hale getirilmesi ve etkinliğe kavuşturulması için kadınların çeşitli şekillerde örgütlenmesi gerekmektedir. Bu durum aynı zamanda ülke ya da bölgesel kalkınmışlık farklılıklarının azaltılmasına da katkı sağlayacaktır (Esen ve Torun, 2010).

Dünyada kadınların ekonomik hayatta daha görünür olması ile ilgili geçmişten günümüze kadar bir çok araştırma yapılmıştır. Kırsal alanda kadınların girişimciliği (Akar, 1993; FAO, 1997; Kantar, 1999; Fidan ve Nam, 2012), üretimde kadınların rolü (Ertürk, 1987; Ceyhan ve ark., 2001; Özkan, 2000; Alkan ve Toksoy, 2009) ve kırsal kesimde kadın eğitimi (Hasipek ve ark., 1995; Özgen ve Ufuk, 2000) konularında pek çok çalışma yapılmasına karşın, kadınların örgütlenmesi ile ilgili araştırma sayısı oldukça sınırlıdır (Oğuz ve Kan, 2011; Esen ve Torun, 2010). Samsun ilinde ise daha önce kooperatifçilik ile ilgili araştırma yapılmış (Kılıç, 2011) ancak, kadın çiftçilerin kooperatifleşmesi ile ilgili araştırma yapılmamıştır. Samsun ilinde kadınlar özellikle sebze tarımı faaliyetine katılmakta ve karar sürecine katılmaları daha düşük

düzye de olmaktadır. Ceyhan ve ark. (2001)'nin daha önce bölgede yaptıkları araştırma da bu hipotezi desteklemektedir. Kadınların üretim faaliyetlerine büyük oranda katılmalarına rağmen, kadınların karar sürecine katılmaları oldukça düşük düzeydedir. Bu durum kadınların üretim faktörlerine sahip olma ve onları kontrol etmelerini engellemektedir. İnceleme alanındaki bu sorunun çözüm yollarından biri örgütlenmedir. Fakat gerek Türkiye genelinde gerekse de Samsun da kadınlar ve kooperatife katılımını kapsayan çalışma bulunmamaktadır. İnceleme alanındaki eksikliği gidermek için araştırma alanı olarak Samsun ili ve konu olarak kadın çiftçilerin örgütlenmeye karşı tutumları seçilmiştir.

Çalışmanın temel amacı, Samsun ili Çarşamba ve Bafra ilçelerinde kadınların örgütlenmeye karşı tutumlarının ortaya konulması ve kooperatiflere katılmada hangi faktörlerin etkili olduğunun belirlenmesidir.

2. Materyal ve Yöntem

Çalışmanın ana materyalini, Samsun İli Çarşamba ilçesi Damlataş ve Kızılot köyleri, Bafra ilçesi Şeyhören, Altınova ve Doğanca köylerinde bulunan 419 tarım işletmesi arasından Basit Tesadüfî Örnekleme Yöntemi ile seçilen 50 kadın çiftçiye uygulanan anketler yoluyla elde edilen veriler oluşturmaktadır. Ayrıca, yörede yapılmış daha önceki çalışmalarından ve araştırma kuruluşlarının verilerinden yararlanılmıştır.

İncelenen işletmelerde doldurulan anket formları kontrol edilmiş ve daha sonra "SPSS" (Statistical Packages for the Social Sciences) bilgisayar paket programına girilerek analize hazır hale getirilmiştir. Bunun yanı sıra araştırmada anket yoluyla elde edilen verilerin değerlendirilmesinde frekans dağılımı, yüzde ve aritmetik ortalama gibi tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır.

Veriler arasındaki ilişkilerin (bağımlılık derecesi) araştırılması için çapraz tablolar oluşturmak ve aralarında ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla parametrik olmayan Ki kare testi (χ^2) uygulanmış ve %95 güven aralığında karakterler arasında istatistik olarak ilişki olup olmadığı araştırılmıştır (Kesici ve Kocabaş, 1998). Araştırma verilerinin çözümlenmesinde ortalama, standart sapma ve ortalamalar arası farkın anlamlı olup olmadığını saptamak için T-testinden faydalanılmıştır. Araştırmada kadınların kooperatiflere katılmalarında etkili faktörlerin belirlenmesinde, demografik özellikler (yaş, eğitim durumu, medeni durum), ekonomik faktörler (arazi büyüklüğü, gelir durumu) ve sebze üretimi hakkındaki bilgi kaynakları değişkenleri incelenmiştir.

3. Araştırma Bulguları ve Tartışma

3.1. Sosyo-Ekonomik Özellikler

İncelenen işletmelerin yaklaşık 31 da arazisi olduğu tespit edilmiştir. İnceleme alanında bir aile ortalama 6 kişiden oluşmaktadır. İşletmelerde nüfusun %52'si kadınlardan, %48'i erkeklerden oluşmaktadır. Aile nüfusunun %68'i 15-64 yaş grubunda yer almaktadır. İncelenen kadın çiftçiler ise ortalama 40 yaşındadır ve kadın çiftçilerin %88'i evli, %8'i bekar ve %4'ü duldur. Araştırma bölgesinde kadınların eğitim durumları incelendiğinde %52 gibi büyük bir çoğunluğu ilköğretim mezunudur. Kadın çiftçilerin %76'sı işletme yöneticisinin eşi, %10'u gelini, %8'i kızı ve %6'sı annesi konumundadır. Araştırma bölgesinde işletme yöneticilerinin tamamı erkek olmasına rağmen, tarımsal faaliyetleri büyük oranda kadınlar gerçekleştirmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre incelenen işletmelerde kadın çiftçiler, sahip oldukları arazinin %57'sini sebze tarımına ayırmaktadır. İşletme arazisinin geri kalan kısmında şekerpancarı, mısır ve yem bitkileri yetiştirilmektedir. İncelenen işletmeler sahip oldukları işletme arazisi üzerinden aile harcamaları düşüldükten sonra yılda ortalama 27.674 gelir elde etmektedirler. İnceleme alanında işletme sahiplerinin %82'si tarım dışı faaliyette bulunmamakta, %18'i ise tarım dışı gelir elde etmektedir. Tarım dışı gelir faaliyeti olarak, işletme sahiplerinin büyük çoğunluğu şoförlük yapmakta, geriye kalan kısım ise kamu kurumlarında ve sanayi sektöründe çalışmaktadır. Kadın çiftçilerin %6'sının kendisine ait geliri bulunmaktadır ve bu gelirin %67'sini Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan, %33'ünü pazarda sattıkları sebzelerden ve ürünlerden elde etmektedirler. Bu durum kadın çiftçilerin aile içi statülerinin istenen düzeyde olmadığını ve işletme kaynaklarına ulaşamadığını göstermektedir. Araştırma sonucunda elde edilen ortalama hane halkı büyüklüğü Kılıç (2011) tarafından aynı bölgede yapılan araştırma bulgularıyla, kadın çiftçilerin aile içindeki statüleri ve eğitim seviyeleri ile ilgili elde edilen sonuçlar ise Ceyhan ve ark. (2001) tarafından aynı bölgede yapılan araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir.

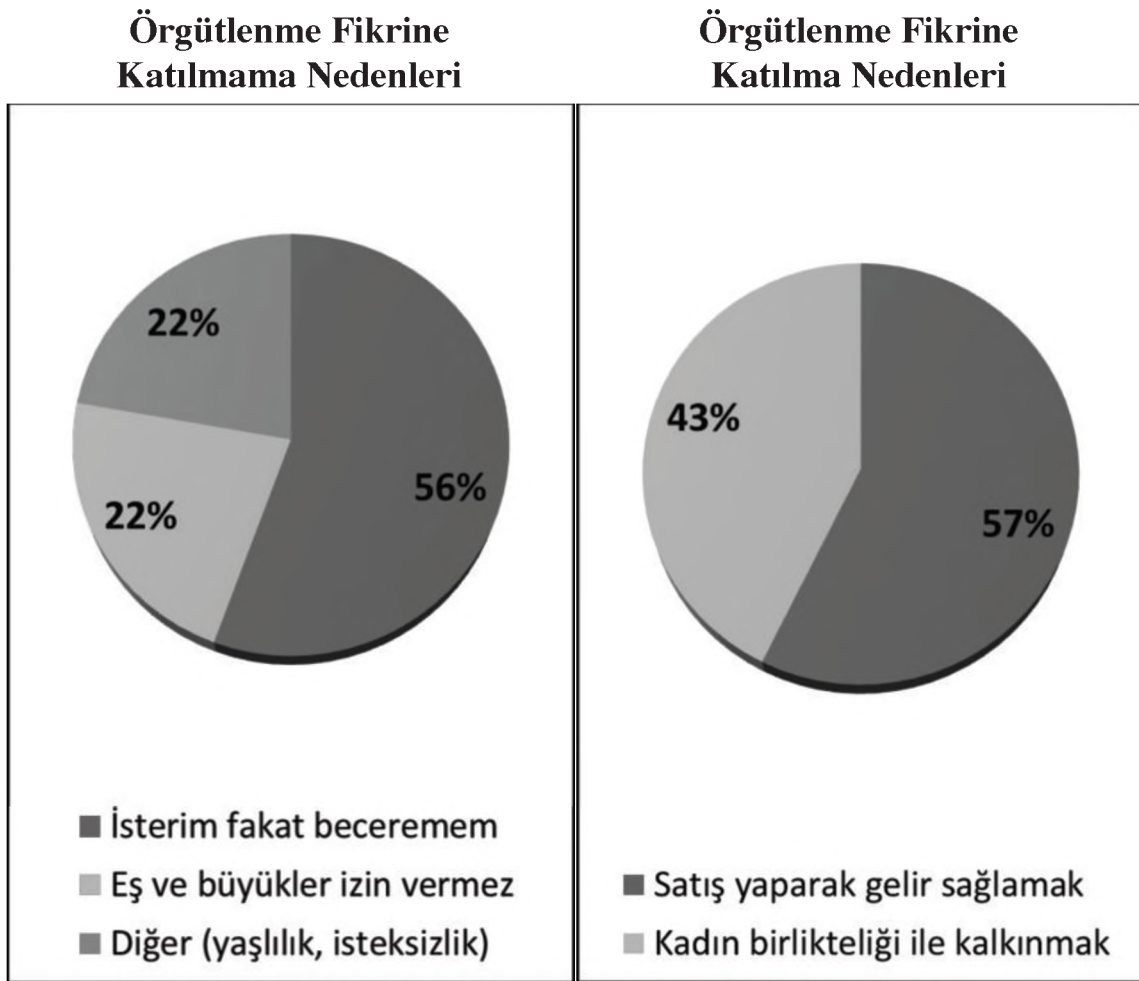
Çizelge 3.1. Kadınların Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Sosyo-Ekonomik Özellikler	Ortalama	Standart Sapma
Yaş (yıl)	40.40	14.35
Arazi büyüklüğü (da)	30.90	29.82
Sebze arazisi büyüklüğü (açık) (da)	14.27	11.62
Örtü altı arazisi büyüklüğü (da)	3.67	2.82
Tarımsal gelir (TL/yıl)	27674	34304

3.2. Kadın Çiftçilerin Örgütlenmeye Karşı Tutumları

Araştırma sonuçları, kadın çiftçilerin %6'sının en az bir kooperatife ortak olduğunu, %94'ünün herhangi bir kooperatife ortak olmadığını göstermiştir. Bu durum, araştırma bölgesindeki kadın çiftçilerin büyük oranda kooperatifleşme sürecine dahil olmadığını göstermektedir. Ortak olunan tek kooperatif ise Tarım Kredi Kooperatifidir. Kadın çiftçilerin kooperatife ortak olmama sebepleri sorgulandığında, incelenen kadın çiftçilerin yaklaşık %30'unun faiz oranlarının yüksek olmasından dolayı, %26'sının gerek duymadığından dolayı, %23'ünün eş ve büyüklerden dolayı, %12'sinin eş, baba veya oğlun kooperatife ortak olduğundan dolayı, %6'sının kadın olduğu için ve %3'ünün bölgede kooperatif olmadığından dolayı ortak olmadıklarını belirtmişlerdir. Kadın çiftçilerin eşlerinin %40'ının herhangi bir kooperatife veya derneğe ortak olduğu, %52'sinin ortak olmadığı, %8'inin ise eşlerinin ortaklık durumu hakkında bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir. Sonuç olarak, kadınların kooperatife ortak olmalarında, eş ve/veya büyüklerin baskısı en önemli etkenler arasında yer almaktadır. Kadın çiftçilerin aile bireylerinden herhangi biri kooperatife ortak olduğu için kendisinin ortak olmadığını belirtmesi, kooperatifleşme konusunda bilgi eksikliği olduğunu göstermektedir.

Kooperatifleşimin tanımını bilip bilmediklerini belirlemek amacıyla tanım yapmaları istenen kadın çiftçilerin %66'sı kooperatifin tanımını bildiğini belirtmiş, fakat %39 gibi büyük çoğunluğu kooperatifi, saman, gübre, naylon satan yer, %30'u ise tarım kredi kooperatifini para çekilen yer olarak tanımlamıştır. Araştırma bölgesinde %3 gibi küçük bir oran da olsa kooperatifi hala devletin köyü kaldırmak için kurduğu yer olarak tanımlayan kişiler mevcuttur.

Şekil 3.1. "Pazarlama grubu" şeklindeki örgütlenme fikrine katılma ve katılmama nedenleri

Kooperatifin tanımının ne olduğu kadın çiftçilere anlatıldıktan sonra tekrar fikirleri alındığında, %68'i kooperatifleşmenin iyi bir fikir olduğunu, %22'si faiz oranları yüksek olduğu ve kooperatifleşmenin faydalı olacağına inanmadığı için kooperatifleşmenin iyi bir fikir olmadığını belirtmiş, geri kalan %10 ise bilgisi olmadığı için cevapsız kalmıştır. Bu sonuç, kırsal alanda yaşayan özellikle kadın çiftçilerin kooperatifleşmenin ne olduğunu tam olarak bilmediği, bu konudaki bilgi eksikliğinin giderilebilmesi için konu ile ilgili eğitimlerin verilmesi gerektiği ve bu sayede kooperatifleşmeye karşı kadın çiftçilerin tutumlarının olumlu yönde değişeceğini göstermektedir.

Araştırma bölgesindeki kadın çiftçilerin %42'sinin mahalli pazara giderek ürünlerini pazarladıkları tespit edilmiştir. Mahalli pazara giden kadın çiftçilerin %75'i haftada bir kez, %17'si haftada iki kez, %5'i haftada üç kez, %3'ü ise hemen hemen her gün gitmektedirler. Kadın çiftçilere, gerek gelirlerini artırmak gerekse kendi aralarında örgütlenmelerini sağlamak için, oluşturulacak olan "pazarlama grubu" şeklindeki örgütlenme fikrine katılma konusundaki düşünceleri sorulduğunda, %28'inin katılmak istediği belirlenmiştir. Bu oranın yüksek olmasının sebebi kadın çiftçilerin satış yaparak daha fazla gelir sağlama ve kadın birlikteliği ile kalkınma isteğinden kaynaklanmaktadır. Pazarlama grubu şeklindeki örgütlenme fikrine katılmama nedeni ise kadınların kendilerine güvenmemeleri ve bu işi beceremeyeceklerini düşünmeleri ayrıca eş ve büyüklerin izin vermeyeceğini düşünmeleridir (Şekil 3.1).

Araştırma kapsamında kadın çiftçilerin sebze üretimi ve pazarlanması hakkındaki bilgi kaynakları incelendiğinde, büyük çoğunluğunun aile üyelerinden ve yayım servisi elemanından faydalandıkları belirlenmiştir (Çizelge 3.2).

Çizelge 3.2. Kadın çiftçilerin sebze üretimi ve pazarlanması hakkında bilgi kaynakları

Bilgi kaynakları	Frekans	%
Aile üyeleri	21	42.0
Yayım elemanı	12	24.0
Komşular	6	12.0
İlaç ve gübre bayii	6	12.0
Ziraat mühendisi	4	8.0
Tarım İlçe Müdürlüğü	1	2.0
Toplam	50	100.0

Ankete katılan kadınların %66'sı daha çok erkeklerin baskısından kurtulmak ve kadınların tarımsal çalışmadaki etkinliğini artırmak amacıyla kadınların kooperatif kurması fikrine katılırken, %26'sı bu işi erkeklerin bildiğini ve erkeklerin kendilerine kızacağını düşündükleri için bu fikre katılmamaktadır. Kadınların %8'i ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar da, kadın çiftçilerin pazarlama grubu şeklindeki örgütlenmeye karşı tutumlarıyla benzerlik göstermektedir (Çizelge 3.3).

Çizelge 3.3. Kadınların kooperatif kurması fikrine katılma ve katılmama nedenleri

Katılma nedenleri	Frekans	%	Katılmama nedenleri	Frekans	%
Erkeklerin baskısından kurtulmak	13	39.3	Erkek işidir, erkekler kızar	13	61.9
Kadın etkinliğini artırmak	10	30.3	Bilgi eksikliği	2	9.5
Birliktelik oluşturmak	5	15.2	Kadın kooperatifleşmesine karşı	2	9.5
Daha iyi kooperatif yönetimi ve kalkınmak	3	9.1	Adetlere ters	2	9.5
Kadınların kendine güveni artırmak	1	3.1	Kadınlar ezilir	1	4.7
Faizlerin düşürülmesi umudu	1	3.1	Faydalı olmaz	1	4.7
Toplam	33	100.0	Toplam	21	100.0

* Ankete katılan kadın çiftçiler birden fazla şıkka cevap verdiği için oran %100'ü aşmaktadır.

Kadın çiftçiler kooperatifleşme fikrinin temel amacını, kredi sağlama, girdi temin etme ve pazarlamaya yardımcı olma olarak belirtmektedirler. Ayrıca, kadın çiftçilerin %62'si kooperatife ortak olarak, kooperatif aracılığıyla para temin etmek, %30'u ise eğitim alarak fayda sağlamayı düşünmektedir. Kadın çiftçilerin %8'i ise hiçbir fayda beklememektedirler. Araştırma kapsamında ele alınan kadın çiftçilerin hiçbirinin daha önce kooperatifleşme ile ilgili bir kursa katılmadıkları belirlenmiştir.

Kadınların kooperatife ortak olmalarını engelleyen faktörler sorgulandığında ise araştırma geneline göre şaşırtıcı bir sonuç çıkmamış, kadınların %38 gibi büyük bir çoğunluğu eşlerinden dolayı herhangi bir kooperatife ortak olamadığı sonucuna ulaşmıştır. Kooperatifleşme konusunda bilgisi olmadığı için ortak olamayınların oranı da yüksektir (%10.6). Kooperatife ortak olmalarını engelleyen diğer faktörler ise tapu olmaması (%14), işlerin yoğunluğu sebebiyle zaman bu-

lamamak (%14.8), büyüklerin ve/veya oğlunun izin vermemesi (%4.2), faiz oranlarının yüksek olması (%4.2), çok küçük bir oranda olsa kooperatife karşı duyulan güven eksikliği (%2.1)'dir.

Kadınların kooperatife ortak olmama nedenleri araştırıldıktan sonra, kooperatife ortak olunması durumunda eşlerinin tavrının ne olacağı sorgulanmıştır. Kadınların yaklaşık %65'i kooperatife ortak olduklarında eşlerinin karşı çıkarak çok kızacağını, yaklaşık %23'ünün iyi karşılayarak destekleyeceklerini düşündükleri tespit edilmiştir. Kadınların %12'si ise cevapsız kalmışlardır. Bu bulguları, eşlerinden habersiz herhangi bir şey yapamayan kadınların oranı (%86) desteklemektedir.

İşletmelerde kadınların hem aile hayatına hem de aile dışı faaliyetlere katılımında en önemli unsurlardan biri örgütsel hareketlerdir. Karar vericiler arasında önemli role sahip olan kadının örgütlenmesi aynı zamanda işletmelerin etkinliğinin artırılmasında önemli rol oynamaktadır (Oğuz ve Kan, 2011). Bu nedenle işletmelerde kadınların örgütlenme durumu incelendiğinde, kadın çiftçilerin %94'ünün herhangi bir kooperatife ortak olmadığı belirlenmiştir. Kooperatife ortak olan kadın çiftçilerin ortalama yaşı 57 iken, ortak olmayanların ortalama yaşı 39 olarak belirlenmiştir. Kooperatife ortak olma durumunun kadın çiftçilerin yaşlarına göre değiştiği belirlenmiştir ($p<0.05$).

Türkiye'de 2010 yılı verilerine göre okuma-yazma bilmeyen nüfusun %81.6'sını kadınlar oluşturmaktadır (KSGM, 2011). Araştırma bölgesinde kadın çiftçilerin eğitim seviyesi oldukça düşüktür. Hatta kadınların %30'u okuma yazma bilmemektedir. Araştırma bölgesinde kadın çiftçilerin eğitim seviyesi ile kooperatife ortak olma ve olmama durumu arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$) (Çizelge 3.4). Kadın çiftçilerin kooperatife ortak olma durumu ile bilgi kaynakları arasında da anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Çizelge 3.4. Kadın çiftçilerin eğitim durumu

Eğitim seviyesi		Okur-yazar değil	İlköğretim
Herhangi bir kooperatife ortak olma durumu	Hayır	13	34
	Evet	2	1
Toplam		15	35

Kadın çiftçilerin gelir durumları ile kooperatife ortak olma durumları araştırılmış ve kadın çiftçilerin kooperatife ortak olma durumunun gelir durumlarına göre değiştiği belirlenmiştir ($p<0.05$).

Çizelge 3.5. Kadın çiftçilerin gelir durumu

Gelir seviyesi		Ortalama (€/yıl)	Standart sapma
Herhangi bir kooperatife ortak olma durumu	Hayır	28135	35230
	Evet	20454	14171
Toplam		27674	34304

Kadın çiftçilerin medeni durumları ile kooperatife ortak olma durumları araştırılmış ve kadın çiftçilerin kooperatife ortak olma durumunun medeni durumlarına göre değişmekte olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Kooperatife katılmada, kadınların evli olmalarının daha fazla etkili olduğu dikkati çekmektedir.

Çizelge 3.6. Kadın çiftçilerin medeni durumu

Medeni durum		Bekâr	Evli
Herhangi bir kooperatife ortak olma durumu	Hayır	5	42
	Evet	1	2
Toplam		6	44

Kooperatife ortak olan kadın çiftçilerin ortalama arazi büyüklüğü 33 dekar iken ortak olmayanların ortalama arazi büyüklüğü 31 dekar olarak belirlenmiştir. Kooperatife ortak olma durumu ortalama arazi büyüklüğüne göre değişmediği yapılan T testi sonucunda belirlenmiştir ($p>0.05$).

4. Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre, kadın çiftçilerin kooperatifleşme düzeyleri oldukça düşüktür. Kadın çiftçilerin büyük çoğunluğu kooperatifin tanımını bilmemektedir. Kooperatifin tanımının ne olduğu kadın çiftçilere anlatıldıktan sonra, büyük çoğunluğu kooperatifleşmenin iyi bir fikir olduğunu düşünmüşlerdir. Bu da gösteriyor ki, Samsun ili kırsal alanda yaşayan kadın çiftçilerin kooperatifleşme konusunda bilgi eksikliği bulunmaktadır. Aynı zamanda, kadın çiftçilerin kooperatifçilik konusunda daha önce herhangi bir eğitim almadığı dikkati çekmiştir. Bu sebeple, konu ile ilgili eğitim verilmesi gerektiği ve bu sayede kooperatifleşmeye karşı kadın tutumlarının olumlu yönde değişeceği açıktır.

Araştırma sonucunda kadın çiftçilerin büyük çoğunluğu kadınların tarımsal çalışmadaki etkinliğini arttırmak, kadın olarak daha çok söz sahibi olmak ve erkeklerin baskısından kurtulmak için kooperatif kurma fikrine sıcak bakmaktadır. Bölgede yapılacak yayım ve eğitim çalışmalarıyla bu fikrin diğer kadın çiftçiler arasında da daha fazla yaygınlaştırılabilmesi söz konusu olabilecektir. Araştırma bölgesindeki kadın çiftçilerin bir kısmı ise bu işi erkeklerin bildiği ve özellikle erkeklerin kendilerine kızacağını düşündükleri için kadınların kooperatif kurması fikrine katılmamaktadır. Bu nedenle, özellikle erkeklerin hedef kitle olduğu özel eğitim çalışmaları yürütülmeli ve böylece kadınların kooperatif kurması fikrine eşlerinin de desteği sağlanmalıdır.

Kadınların örgütlenmesi konusunda yaşanan sorunlardan biri de pazarlama sorunlarıdır. Oluşturulacak olan pazarlama grubu şeklindeki örgütlenme fikrine katılma konusunda, kadın çiftçilerin katılma isteği olduğu, ancak kendilerine olan güven eksikliğinden dolayı bu işi beceremeyeceklerini düşündükleri belirlenmiştir. Örgütlenme düzeyinin artırılması için kadınlara öncelikli olarak para kazanmalarını teşvik etmek ve kendi kendilerine örgütlenme güdüsünü kazandırmak için pazarlama grubuyla başlanması teşvik edilmelidir. Bu sayede, hem kadınların pazarlama gücü artırılabilecek hem de örgütlenme sürecine kadının yavaş yavaş girmesi sağlanmış olacaktır. Bu aşamaya da kadın girişimciliğinin teşvik edilmesinde en yaygın olarak kullanılan mikrokredi ve mikro sigorta ile başlanması desteklenmeli, konu ile ilgili kadın çiftçilere eğitimler düzenlenmelidir.

Kaynaklar

- Akar, N., 1993. "Türkiye'de Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesi Konusunda Politikalar". Türkiye'de Kadın Girişimciliği, Türkiye Esnaf-Sanatkar ve Küçük Sanayi Araştırma Enstitüsü TES-AR Yayınları No:7. Ankara.
- Alkan, S., ve Toksoy, D., 2009. "Orman Köylerinde Kadın ve Kırsal Kalkınma (Trabzon ili örneği)". Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar II.Kongresi, Sayfa: 99-107.
- Ceyhan, V., Goldey, P., Ediz, D., Özkan, B., 2001. "Sebze Tarımında Çalışan Kadınların Sosyo-Ekonomik Özellikleri". Tarım Ekonomisi Derneği, Cilt/Volume:6.
- Ertürk Y., 1987. "Erzurum Bölgesinde Kadının Tarımsal Üretime Katılımı Konusunda Bir Araştırma". Kadının Tarımsal Üretime Katılımı Sempozyumu, 28-29 Eylül 1987, (Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı, Erzurum Valiliği, FAO), Erzurum.
- Esen, C. N. ve Torun, E., 2010. "Kadın Emeğinin Örgütlenme ile Etkinleştirilmesi". Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi, Sayfa: 550-556, Şanlıurfa.
- Fidan, F. ve Nam, D., 2012. "Kırsal Turizmde Yeni Dinamikler: Kadın Girişimciler-Taraklı Örneği". KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (23): Sayfa: 51-57.
- Food and Agriculture Organization (FAO), 1997. Rural Development Through Entrepreneurship, FAO Regional Office for Europe (REU), REU Technical Series 41: Rome, Italy.
- Hasipek, S., Aktaş, N., Bayraktar, M., Salman, M., Bayındıroğlu, A. ve Çetinsoy, S. 1995. "Kırsal Kesimdeki Kadının Eğitimi". Türkiye Ziraat Mühendisliği IV. Teknik Kongresi, T.C. Ziraat Bankası Kültür Yayınları No: 26, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Tarım Haftası Kongre, 9-13 Ocak, Ankara.
- Kantar, M., 1999. "Girişimcilik ve Kırsal Kadınlar". Tarım Ekonomisi Dergisi, 4, Sayfa: 29-42
- Kesici T., Kocabaş Z., 1998. "Biyostatistik", Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, Yayın No: 79, Ankara.
- Kılıç, B., 2011. "Samsun İlindeki Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde Ortak-Kooperatif İlişkilerinin Analizi". Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, S. 158, Samsun.
- KSGM, 2011. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, "Türkiye'de Kadının Durumu". Ankara, Web adresi: http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/mce/eski_site/Pdf/tr_de_kadinin_durumu/trde_kadinin_durumu_2011_temmuz.pdf, Erişim tarihi: 16.03.2012.
- Mülayim, Z.G., 2010. "Kooperatifçilik", Yetkin Yayınları, Sayfa: 187, Ankara.
- Oğuz, C., Kan, A., 2011. "Konya İli Seydişehir İlçesi Yaylacık Köyünde Bahçe Tarımında Kadınların Rolü ve Etkinliğinin Ölçülmesi". Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü.
- Özgen, Ö. ve Ufuk, H., 2000. "Kırsal Kesimde Kadın Eğitimi". Türkiye Ziraat Mühendisliği V. Teknik Kongresi, 17-21 Ocak, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara, Sayfa: 1063-1078.
- Özkan, B., 2000. "Antalya İlinde Sera Sebzeçiliğinde Kadın Üreticilerin Rolü". Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt: 13 (2): 133-143.
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, 2011. "Tarım Sektöründe İstihdam Edilenlerin Oranı". Web adres: <http://tuikapp.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul>, Erişim tarihi: 13.06.2012.